

TÁRSULATI ÜGYEK.

Fegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

XVIII. V Á L A S Z T M Á N Y I Ü L É S.

1885. február 18-ikán.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

Titkár bemutatja a közgyűlés választási jegyzőkönyvét, mely szerint választmányi tagokul Horváth G., Lóczy L., Semsey A., Szabó J., Than K., Thanhoffer L., Fröhlich I. és Schenzl G. urak választottak meg. — Tudomásul van. A választmány ez évre megalakul.

Titkár előterjeszti a költség-előirányzatot az 1885-ik évre, mely szerint az összes bevétel 26,159 frt 98 kr., az összes kiadás pedig 25,981 frt 76 kr.-ra tehető. (Részletesen l. a Közlöny 187-ik füzeté 136-ik lapján.)

Dr. H o r v á t h G é z a az előterjesztett költségvetést általánosságban elfogadja; csak egy tétel ellen van kifogása; nevezetesen a »Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn« című vállalatnak a Társulat részéről való támogatása ellen. »Kötelességemnek tartom — úgymond — ez. ellen felszólalni, nemcsak azért, mert meggyőződésem parancsolja, hanem azért is, mert, mióta a januári közgyűlésen felolvasott titkári jelentésből e segélyezés köz-tudomásra jutott, tagtársaink közül sokan fejezték ki előttem e felett megütközésüket. — A »Berichte« kiadásának czélszerűsége, hasznossága és jogosultsága ellen legkevésbé sem akarok felszólalni, s e kérdést merőben érintetlenül hagyom; csupán a Társulat szempontjából, a Társulat alapszabályainak álláspontjára helyezkedve, a javasolt segély megvonását indítványozom. Az érintett titkári jelentésben mintegy igazolásképpen fel van hozva, hogy e német folyóiratot az akadémia is segélyezi; csak-hogy az akadémia a neki hagyományozott alapítványok kamataiból költ, melylyel szabadabban rendelkezik mint a Társulat, melyet a magyar közönség támogatása tart fenn. Ez a közönség bizonyára nem azért adja filléréit a Társulatnak, hogy a német irodalmat támogassa, hanem, hogy az alapszabályokban kitűzött czélját, a természet-tudományoknak magyar nyelven művelését és terjesztését szolgálja. A »Berichte« nem vág ebbe a keretbe. Ezt még legbizgóbb hívei is elismerik, midőn azt mondják, hogy a »Berichte« feladata a magyar természet-tudományi irodalom termékeit a külföldnek hozzáférhetővé tenni. Már most — ismét csak a Társulat álláspontjából — kérdézem,

hogy a Társulat melyik irányú működését teszi a »Berichte« a külföldnek hozzáférhetővé? A Közlöny népszerű cikkeit, vagy a Füzetes vállalat közleményeit fölösleges a külfölddel ismertetni s a »Berichte« nem is cselekszi; a könyvkiadó vállalat köteteit szintén vissza nem fordíthatja magyaiból idegen nyelvre; tehát ismertetésre csak az országos segélyből kiadott önálló tudományos munkák maradnának; azonban, hogy ezekhez a külföldi szakemberek hozzáférhessenek, arról úgy gondoskodik a Társulat, hogy a magyar szövegen kívül idegen nyelvűt is csatol hozzájuk. Ezek szerint a »Berichte« Társulatunk érdekében jóformán csak annyit tesz, — és többet a legjobb akaratból sem tehet —, hogy a szakülésekről referál és kiadványainak megjelenését jelzi. Ennyit tesz a többi hazai természet-tudományi, például az a földtani és földrajzi társulat érdekében is, a nélkül, hogy tőlük külön segélyezést követelne. De jogosan nem is követelhet; mert ennyit elvárhat tőle s magyar közművelődés annak az 1200 frt segélynek fejében, a melyben a m. tud. Akadémia részesíti. — Azt hozzák fel továbbá, hogy a velünk cseréviszonyban levő társulatokra való tekintetből van szükségünk erre a német folyóiraatra, melyből 100 példányt kapunk s a külföldi társulatoknak cserébe küldjük. Erre nézve mindenekelőtt megjegyzem, hogy Társulatunk a »Berichte« keletkezése előtt is számos külföldi társulattal állott cseréviszonyban és sohasem volt rá eset, hogy valamely társulat azért szakította volna meg velünk a cserét, mert kiadványait megfelelő kiadványokkal nem viszonzottuk; sőt ellenkezőleg, az országos segélyből kiadott munkákat mindenütt szíves örömmel fogadták és meg voltak velők elégedve. — De vizsgáljuk még közelebbről, hogy állunk a »Berichte«-ével folytatott csere dolgában. A Berichte túlnyomó részben, csaknem kizárólag az akadémiaiban bemutatott dolgozatok német fordításából áll. Mit gondol már most az a külföldi társulat vagy szakember, a ki a Term. tud. Társulattól cserépéldányul kapott Berichtét lapozva, minden cikk elején azt olvassa, hogy »Vorgelegt in der Akademiesitzung«? Azt hiszem, nem mást, mint, hogy a k. m. Term. tud. Társulat idegen tollakkal ékes-

kedik, s a vele csereviszonyban levő társulatok előtt az akadémiában előadott dolgozatokkal kíván szerepelni. Még furcsább lehet azonban a dolog olyan esetben, a mikor egyazon társulattal mind az akadémia, mind Társulatunk csereviszonyban áll s mind a kettő a Berichtével röjja le cserebeli kötelezettségét. — A Társulat szempontjából tehát semmi esetre sem lehet e német folyóirat segélyezését helyesnek és okadatoltnak mondani.

Azonban feltéve, de meg nem engedve, hogy a Társulat céljaival és hivatásával e segélyezés nem ellenkezik, még akkor is arra kellene tekintenünk, vajjon a megszavazandó segélyösszegre nincs e nagyobb szükségünk a Társulat hivatásához közelebb álló célokra. És én azt hiszem, hogy ez összegnek igen jó helyet találhatunk másutt is. A Berichte 600 frtnyi segélyének fele a Forgó tőkéből van előirányozva; erre a 300 frtra pedig a folyó évben bizony nagy szükségünk lesz, mert ime, itt lesznek az országos kiállítás költségei, a természettudományi kurzusok stb. A másik 300 frt az országos segélyből van előirányozva; de, hogy miféle jogcímen, az előttem megfoghatatlan. Hiszen az országgyűlés a 4000 frt évi segélyt világosan csakis országos érdekű kutatásokra szavazza meg! Már pedig azt, hogy miként járul hozzá ez a német folyóirat az ország természeti viszonyainak kutatásához, sehogy sem vagyok képes elképzelni. Hogy a Vall. és Közokt. miniszterium e 300 frtnak az orsz. segélyből való megszavazását a mult évben jóváhagyta, az még nem elégséges megokolás, minthogy mást nem bizonyít, mint azt a jóhiszeműséget, melylyel e miniszterium Társulatunk iránt viseltetik. — Mindezeknél fogva — ismételve, hogy a Berichte célszerűségének és hasznosságának kérdését tökéletesen mellőzi, s csupán csak Társulatunk álláspontjára helyezkedik — indítványozza, hogy a Berichte segélyezésére előirányzott egész 600 frtnyi összeg töröltessék, különösen azért, mert »a forgó tőkéből előirányzott 300 frt a Társulatnak alapszabályaiban körvonalozott céljával és hivatásával merőben ellenkezik, az orsz. segélyből előirányzott 300 frt pedig egyenesen az országgyűlés határozatába ütközik.«

Fröhlich Izor, mint a szóban levő folyóirat szerkesztője, megjegyzi, hogy legjobb belátása szerint igyekezett a Társulat működését a külfölddel megismertetni; de ha valamely irányban bővebb ismertetés mutatkoznék szükségesnek, kész minden jogos kívánságnak lehető tökéletesen megfelelni.

Dr. Than Károly Horváth G. indítványára a következő megjegyzéseket teszi: »Midőn a Term. tud. Társulat a Math. und Naturw. Berichte aus Ungarn

czimű folyóiratot néhány példányára való előfizetéssel támogatja, nem idegen nyelven, idegen érdekekben megjelenő vállalatot támogat, hanem tisztán hazai tudományos haladásunknak érdekeit mozdítja elő. Hogy ugyanis tudományos tevékenységünk az európai tudományos működés terén versenyezhesen, s hogy e terén való munkálkodásunk a nagy tudományos köztársaságtól el ne legyen teljesen zárva, sőt hogy vele tudományos haladásunk legfőbb érdekében érintkezésbe jöjjön, hénytelenek voltak az akadémia vagy a Társulat kiadványaiban magyarul megjelent dolgozatainkat idegen nyelven az elterjedtebb európai tudományos folyóiratokba beküldeni. Ennek az eljárásnak azután a következménye, mindamellettt hogy a hazai folyóiratot, melyben a dolgozatok eredetileg megjelentek, minden esetben határozottan megjelöltük, mégis az volt, hogy más külföldi folyóiratok vagy szerzők soha sem hivatkoztak a hazai forrásra, hanem mindig a német vagy francia folyóira-ra, mely a fordítást közölte. A tudomány magyar munkásai ennek következtében a tudományos közvélemény előtt nem mint magyar, hanem mint külföldi tudósok szerepeltek. És megtörtént az is, hogy, ha nem magunk közöltük idegen nyelven dolgozatainkat, avatatlank tudtunk és beleegyezésünk nélkül fordították le oly értelmetlenül és elferdítésekkel, hogy a dolgozatok egészen eltorzulva jutottak a külföld elé. Hogy ez hazai tudományosságunk hírnevének nem csekély kárára volt, könnyű belátni. Megesett, hogy magyar nyelven megjelent tudományos eredményeink prioritása elveszett, habár hamarabb jelentek is meg, mint a hasonló irányban munkálkodó idegen tudósok dolgozatai; — a tudományos közvéleménynek e prioritásról tudomása nem volt. — Sőt nem egy esetet tudnék felhozni, midőn munkálataink tartalma és eredménye a külföldre szivárogván, másoktól lón feldolgozva s — természetesen a magyar szerzőre való hivatkozás nélkül — idegen eredeti dolgozatként jelent meg. — Ezeket tapasztalván, nehányan, azon meggyőződéstől áthatva, hogy hazai tudományos életünk fejlesztésének teszünk szolgálatot, arra a nem éppen csekély áldozattal járó feladatra vállalkoztunk, hogy valamely elterjedtebb európai nyelven vagy nyelveken önállólag megjelenő folyóirat életbeléptetésével a mennyiségben és a természettudományok terén kifejtett hazai tudományos munkásságunknak összefüggő és a mennyire lehet hű képét adjuk a külföld elé. Meggyőződés szerint ez az egyetlen hathatós és célravezető mód, hogy annak a balfelfogásnak, hogy ne mondjam, rágalomnak, mely szerint a magyar faj és társadalom a tiszta tudomány előbbrevitelére önállólag képtelen vagy ahhoz legalább hozzá

nem járul, még a látszólagos jogosultságát is megczáfoljuk. Tudva levő ugyanis, hogy külföldi és nem magyar-ajkú hazai ellenségeink éppen ilyen állításokkal vélték az európai közvéleményt odaterelni, hogy fajunkat felsőbb művelődésre képtelennek tartsa és így kultúrhiatás hiányában nyelve fejlődésének, sőt létének a jogosultságát is kétségbe vonja. — De nem tekintve mind eme körülményeket, az elfogulatlan és szigorú kritika, viszonyaink és a dolog természeténél fogva, tudományos életünk mostani stádiumában nem fejlődhetett ki a kívánatos mértékben és irányban, holott hazai tudományosságunk egészséges és erős fejlődésének éppen jelenlegi stádiumában ez az egyik életfeltétele. A szóban forgó folyóirattal e nagyfontosságú feladatnak a legsikeresebben véltünk megfelelni az exact tudományok terén is. Mert ezen az úton nemcsak felvilágosítjuk az európai tudományos közvéleményt hazai munkálkodásunk eredményeiről, hanem egyúttal e közvélemény szigorú birálatának vetjük alá dolgozatainkat, a mi — teljes meggyőződésünk szerint — tudományos munkálkodásunk helyes irányban való fejlődésére a leghathatósabb befolyással van. És így a Társulat, mikor a folyóirat bizonyos számú példányaira előfizet, nemcsak a külföldi tudományos társulatokkal való csereviszonyát teszi szilárdabbá és maradandóbbá, hanem valóban a hazai tudományos munkálkodásra is hathatósan serkent. Mindezekből pedig világosan kiderül, hogy a kérdéses vállalat *valóban országos érdekű* s így fenntartása egyenesen hazafiai kötelességünk közé tartozik, s magának a Term. tud. Társulatnak is egyeses érdeke kívánja. Mivel pedig e vállalat az akadémia és a Társulat támogatása nélkül fenn nem állhat, részéről Társulatunk feladatának félreismerését lánám és határozottan téves lépésnek, sőt mulasztásnak tartanám, ha támogatását tőle megvonná.« — Ajánlja az előirányzat elfogadását.

Br. E ö t v ö s L o r á n d kifejezi, hogy a vállalatnak jó oldalait senki sem vonhatja kétségbe; ha pedig belátjuk, hogy jó, sőt szükséges, akkor, mint hogy magánosan fenn nem tarthatják, segíelyezniök kell olyan társulatoknak, a melyeknek hivatásuk a tudományos törekvéseket segíelyezni; azt hiszi, hogy ilyen általános érdekű törekvésnek a segíelyezése se a Társulat szellemével, se az országos segíely intenciójával nem ellenkezik. Ajánlja az előirányzat elfogadását.

Dr. F o d o r J ő z s e f első titkár kifejvezze, hogy a választmány a Berichte támogatását az imént fejtegetett okok beható megfontolása után határozta el s ezek alapján nyerte meg a Vall. és Közokt. Miniszter úr beleegyezését, hogy az országos se-

gélyből is segíelyezhesse, még a következőket jegyzi meg: E támogatás alapszabályainkkal semmiben sem ellenkezik, sőt azok szelleméből folyik. Mennél több használható munkát adunk a külföldnek, annál több tudós társaság lép velünk csereviszonyba, gazdagítja könyvtárunkat kiadványaival s így elősegíti tudósaink munkálkodását. Megjegyzi továbbá, hogy azok a testületek, melyeknek az akadémia küldi a Berichtét, nem kapják Társulatunktól is; másrészt, közölvén a Berichte a mi szaküléseinken előadott eredeti értekezéseket, láthatja belőle a külföld, hogy hazánkban nemcsak egyetlen helyen foglalkoznak a tudomány művelésével. Hogy a Berichte a magyar tudományosságra hasznos, arra nézve egy a vélemény. Ebből pedig következik, hogy fenn kell tartani. A vállalat szerkesztői segíely mellett is áldozatot hoznak érdekeiben; segíely nélkül pedig kiadása megakad. Pártolnunk kell tehát e vállalatot; pártolnia kell nevezetesen Társulatunknak, mely a tudományos munkálkodás támogatására általában hivatva van s anyagi viszonyainál fogva erre képes is. Ajánlja a költségvetést.

Dr. H o r v á t h G é z a mindezekre vonatkozólag megjegyzi, hogy a folyóirat szükséges vagy hasznos voltának a kérdését egyáltalában mellőzi s csak pusztán a Társulatnak, mint ilyennek a szempontjából nem tartja megengedhetőnek e segíelyezést, annál kevésbbé, mert — miként a titkár többször hangsúlyozta — a sűrűn beérkező munkák kiadása tetemes összegeket követel; ajánlja a kérdéses tétel törlését.

A választmány Dr. Horváth G. indítványát, az indítványozó kivételével, egyhangúlag elejtve, a költségelőirányzatot egészen és részleteiben elfogadja.

Dr. H o r v á t h G é z a a választmány határozata ellenében is fentartja nézetét és kéri a választmányt, hogy ez *külön-vélemény* alakjában legyen meg a jegyzőkönyvben. — Megtörténik.

Titkár előterjeszti a Forgó tőke pénztári állásat január hónapban. — Tudomásúl vétetik.

Másodtitkár jelenti, hogy a könyvtárba a mult vál. ülés óta a következő ajándékok érkeztek: Paul Topinard, *Éléments d'Anthropologie générale*, a szerző ajándéka; — Petri Andreae Mathioli senensis medici, *Commentarii in sex libros Pedacii Dioscoridis Anazarbei de Medica materia*, Venetiis 1570, Dr. Batizfalvy Sámuel ajándéka; — Dr. V. Borbás, *Arabis Apeninna Tausch*, szerző ajándéka; — Cesare Meriggi, *Blaia Zimondal, Lingua internationale*, Dr. Horváth G. ajándéka; — Gallik Géza, *A borbetegségekről és azok gyógykezeléséről*, szerző ajándéka; — Dr. Julius Schaar-

schmidt, Notes on Afghanistan Algae, szerző ajándéka; — Péch Antal, Alsó-Magyarország bányamivelésének története, szerző ajándéka; — Dr. Krausz Jakab, Tanulmányok, I. kötet, a szerző ajándéka. — Köszönettel vétetnek.

Titkár elszomorodással jelenti, hogy a mult vál. ülés óta 10 tagtársunk elhunytáról értesült; elhunytak: Bubits Ede mérnök Lukácsházán, Kleszkeny Károly gyógyszerész B.-Csabán, Kósa István orvos Torján, Kreminger Antal prépost-plébános Szegeden, Lejtényi Károly tanár Kassán, Lentényi Mark tanár Zirczen, Pleskott Henrik

ügyvéd Budapesten, Pór Sándor uradalmi tiszt Esztergomban, Stadler Antal orvos Kis-Czellen, Urbán Miklós erdész Helpán. — Szomorú tudomásul szolgál.

Kilépésüket bejelentették 32-en. — Tudomásul van.

Kitörlésre ajánlatnak mint több évre adósok 5-en. — Kitörlötnek.

Az új tagokul ajánlottak nevei felolvasztattak és mindannyian, száma 48-an megválasztattak; velők a tagok létszáma, a veszteségeket levonva, 5757-re emelkedett, kik között 139 alapító és 94 höly van.

XIX. VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS.

1885. márcz. 18-ikán.

Elnök: BR. EÖTVÖS LORÁND.

Elnök mélyen elszomorodva jelenti, hogy Dr. Say Móricz budapest-vidéki tankerületi főigazgatónak f. hó 11-ikén történt halálával Társulatunk is érzékeny veszteséget szenvedett; nemcsak munkás és buzgó tagját, de választmányi tagját is veszítette el benne. A megboldogult 1855-ben lépett a Társulatba s különösen az 50-es és 60-as években volt buzgó munkása; hosszú évek során választmányi s az 1874—1877-iki trienniumban alelnöke volt Társulatunknak. Koporsójára koszorút helyezett a Társulat s temetése napján gyászlobogó kitzésével adott kifejezést bánatának; azonkívül a temetésén küldöttség képviselte a Társulatot. — A választmány mélyen érzi a veszteséget, melyet Dr. Say Móricz halálával szenvedett s e sajtó érzelmének a jegyzőkönyvbe való iktatásával kíván kifejezést adni.

Titkár jelenti, hogy »Die Redaction der Allgemeinen Oesterreichischen Literaturzeitung« aláírással felhívás jött Társulatunkhoz avval a kérelemmel, hogy kiadványainkat rendesen küldjük be neki. A folyóirat nagy súlyt akar fektetni »auf die wissenschaftlichen und literarischen Erzeugnisse der verschiedenen nicht deutschen Nationen der österreichisch-ungarischen Monarchie« und »dadurch ein anschauliches Bild von dem literarischen Leben Gesamt-Oesterreichs bieten.« — A választmány nem tartja czélszerűnek, hogy az ilyen folyóiratnak, melynek szerkesztője sincs megnevezve, kiadványaink megküldessenek, sőt ez alkalommal is kifejezi, hogy mennyire hasznos, sőt szükséges, ha munkálatainkat magunk ismertettjük idegen nyelven s magunk segélyezünk olyan folyóiratot, mint a Mathem. und naturw. Berichte, mely munkálatainkat megóvjá, hogy a »Gesamt-Oesterreich« fogalmkörébe kerüljenek.

Titkár előterjeszti a Forgótoke pénztári állását február hó végén. — Tudomásul vétetik.

Másodtitkár előterjeszti, hogy a könyvtárba a mult vál. ülés óta következő ajándékok érkeztek: Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien I—V. kötet, Dr. Koller Gyula ajándéka; Szigethy Károly, A folyami rák zöld mirigye, szerző ajándéka; — Arbeiten der geolog. Gesellschaft für Ungarn I. Heft, 1856. Dr. Wartha Vincze ajándéka; — Békessy László, Általános állattenyésztés, szerző ajándéka; — Compendium tabularum logarithmico-trigonometricarum, Budae 1816, Schmidt Ferencz ajándéka; — Krécsy Béla, A chemiai elemek periodusos törvényéről, szerző ajándéka; — Illustrirter London-Führer, Dr. Szenger Ede ajándéka. — Köszönettel vétetnek.

Titkár elszomorodással jelenti, hogy a mult vál. ülés óta 5 tagtársunk elhunytáról értesült; elhunytak: Dr. Say Móricz k. főigazgató Budapesten, Bormemisza Árpád birtokos Palóczon, Geduly Géza gyógyszerész Losonczon, Klimkovic Béla tanár Kassán, Zékány Lajos tanár Ungvárott. — Szomorú tudomásul szolgál.

Kilépésüket bejelentették 3-an. — Tudomásul van.

Kitörlésre ajánlatnak, mint több év óta adósok, 29-en. — Kitörlötnek.

Titkár jelenti, hogy Alpar Ignác m. ügy. tanársegéd 100 frttal az örökítő tagok sorába lép. — Örvendetes tudomásul szolgál.

Az új tagokul ajánlottak névsora felolvasztattott és az ajánlottak mindannyian, szám szerint 37-en, megválasztattak; velők a tagok létszáma, a veszteségeket levonva, 5757, kik között 140 alapító és 93 höly van.

XVIII—XIX. SZAKÜLÉS.

1885. febr. 20-ikán és márcz. 18-ikán.

Elnök: BR. EÖTVÖS LORÁND.

41. Dr. Rózsahegy Aladár a febr. 20-ikán tartott *rendkívüli szakülésen* referáló előadást tartott »A baktériumokról.« Kifejezve, hogy az egészség-tudomány mind számosabb fertőző betegségekre nézve földertí, hogy oka apró szervezeteknek a test belsejében való elszaporodásában rejlik, elmondja, hogy az orvosi tudomány folyton növekedő buzgalommal foglalkozik oly vizsgálódásokkal, a melyeknek céljok a baktériumoknak a test belsejében s az ember környezetében való előfordulását, fejlődését s egyéb tulajdonságait megismerni.

Csak az újabb időben sikerült Koch Robert-nek oly vizsgáló módszereket kitalálni, a melyek segítségével a baktériumok biztosan fölismerhetők, czélszerűen tenyésztethetők s tulajdonságaikra nézve megvizsgálhatók. E módszerek: a baktériumok füstése, szilárd tenyésztő anyagon szaporítása, más szennyező szervezetektől s baktériumoktól elkülönítése, kísérletre alkalmas állatokba beoltása stb. Előadó fejtegeti és bemutatja eme vizsgálódásokra szolgáló eljárásokat s készülékeket; nevezetesen bemutatja a módszereket, a melyekkel a levegőt, talajt, vizet, a test váladékait s

szöveit baktériumokra nézve vizsgálni lehet. Végül bemutatja rajzokon és mikroszkópi készítményeken a legfontosabb betegség-okozó, színes anyagot elválasztó, erjesztő baktériumokat s változó élettulajdonságaikat. (Egész terjedelmében közöljük).

42. Dr. Török Aurél referáló előadást tartott »Az emberi termetről.« Fejtegetve az ember és az állatok, nevezetesen az emberszabású majmok közötti hasonlóságokat, egyszersmind kiemeli azon különbségeket, melyek e majmok és az ember termete között az egyes testrészeknek egymáshoz való arányaiban mutatkoznak; különösen tárgyalja az egyenes testtartás fokozatait és azon anatómiai sajátosságokat, melyek ezt lehetővé teszik. Áttér azután az egyes testrészek arányaira és azon szabályok fejtegetésére, melyek a régi népek szobrászainak, az egyiptomiaknak, a görögöknek, rómaiaknak és az újabb kor művészeinek zsinórmértékül szolgáltak. Végül az arányok rendellenességéről emlékezik meg, mely esetekben egyik szerv a másik rovására fejlődik ki nagyobb mértékben. Előadását rajzokkal és természetes készítményekkel illusztrálja. (Bővebben közöljük.)

LEVÉLSZEKRÉNY.

KÉRDÉSEK.

(21.) Nagyon lekötelezne valamely tagtársam, ha e Közlöny útján tudatná, hogy a Bunsen-féle *vialégsvivattyút* miként kell kezelni.
Z. E.

(22.) Egy gazdasági könyvben olvastam, hogy, ha a fogoly tojásait tyúkkal keltetjük ki s a fiatal foglyokat a tyúk neveli föl, a foglyok megszeliődnek és házi szárnyas állatokká válnak. Én ezt már próbáltam; de a mint a kis foglyok kikeltek, a tyúk összetaposta őket; egy részök pedig élelemhiány miatt pusztult el. Nagyon szívesen venném, ha valaki szíves volna velem közölni, milyen eljárás szükséges a fiatal foglyok fölneveléséhez, és legelső táplálékul mit kell nekik adni.
T. J.

(23.) Az öngyilkosságok száma az utóbbi időben oly borzasztó módon szaporodott, hogy néhány nap alatt egyedül a fővárosban tizenhatszáz eset fordult elő és a hírlapok méltán beszélhettek öngyilkossági mániáról, mint valóságos járványról, társa-

dalmi betegségről. Ez aggasztó jelenségről már nagyon sokat írtak és írnak folytonosan, a nélkül, hogy véglegesen el lehetett volna döntení, vajjon valóban nehezebb, kétségbejöttöb-e a létért való küzdelem a mi korunkban, mint ezelőtt, vagy ekkora volt-e mindig az öngyilkosságok száma, csakhogy nem jutottak mind köztudomásra, mint a mi korszakunkban, melyben az öngyilkosságok a hírlapokban állandó, nagy rovatokat töltenek be; ép eszű-e, beszámolható állapotban van-e az, ki öngyilkosságot követ el, és végre, van-e joga az embernek saját életét erőszakosan befejezni. Meglehet, hogy e kérdésekkel azért nem tudnak tisztába jöni, mert ebben az esetben ennek, a másikban amannak van igazsága. De — úgy hiszem — egyet mégis elfelejtettek, egy körülményt még se vettek számba, mely talán sok esetben vezet öngyilkosságra és melyet már azért is szeretnék nyilvános megbeszélés tárgyává tenni, mivel — ha feltevésem csakugyan helyes volna — talán

egy-egy esetben elejét lehetne venni, néhány ember életét meg lehetne menteni. Ez az *utánzás ösztöne*. Az orvosnak léptenyomon van alkalma tapasztalni, milyen hatalmas az utánzás ösztöne az emberben, sőt a nép is tudja ezt, mint a német »Schlechtes Beispiel verdirbt gute Sitten« és számtalan más példaszó is bizonyítja. Tapasztaljuk ezt nemcsak a nevelés és oktatás útján még önállóvá nem lett gyermeknél, kinek utánzó ösztöne mindenki előtt ismeretes, hanem a felnőtt embernél is, elkezdve az ásitáson, melynek »ragadósága« közmondásos, egészen a legveszedelmesebb szokásokig és kóros mozdulatokig. Hogy ez az utánzó ösztön miben leli magyarázatát, még nem tudjuk; de valószínű, hogy közel áll az ú. n. visszahajló reflex-tünetekhez, melyeknek egyik főtulajdonságuk, hogy *öntudatlanul* mennek véghez. A számtalan példa közül csak a Tarantelizmust akarom említeni, mely már több ízben látogatta meg — mint valóságos járvány, Európának legnagyobb részét — a Vitus tánczát (Chorea), mely szintén mint járvány szokott fellépni, (több esetben egész intézeteket, különösen leánynevelő-intézeteket kellett bezárni miatta), az önfertőzést, a kleptomadiát stb. Az irodalomban számtalan eset van följegyezve, hol az *öngyilkosság* oka is határozottan az *utánzás ösztönében* volt keresendő. Így beszéli pl. Hoffmann*, hogy egy kaszárnyában egyszer az őrtálló katona főbelötte magát, azután mindennap ugyanazon a helyen föbe lötte magát a kiállított katona. Ez így ment néhány hétig, a míg t. i. az őrház helyét át nem tették a kaszárnya tulsó oldalára. Azóta több öngyilkosság nem fordult elő. A Paire lachaise-en egy bizonyos sírkőnél mindennap főbelötte magát egy-egy ember; bekerítették a sírkövet és az öngyilkosságok megszűntek. Párisban egy nyilvánosan felállított szoborról mindennap leugrott egy-egy ember, fegyveres őrt állítottak oda és többé egy öngyilkosság sem történt. És az irodalomban nagyon sok ezekhez hasonló eset van följegyezve.

Nem lehetséges-e, hogy van egy-egy ember, kinek eszébe se jutna öngyilkosságot elkövetni, de mindennap olvas az ujságokban néhány öngyilkosságról, véletlenül talál egy esetet, melyben valaki az övéihez hasonló körülmények között a revolverhez nyúlt és ő is megteszi. Nem lehetséges-e, hogy az által, hogy mindennap olvassuk, hozzászokunk, megbarátkozunk vele és könnyebben véghezviszünk oly kérdéseknél is, melyeket különben máskép bonyolítanánk le? A megoldás más módszeréről hosszasan kellene gondolkoznunk, talán szokatlan is

* Lehrbuch d. ger. Medicin. Wien 1883.

előttünk egy ilyen nagyon komplikált, megoldhatatlannak látszó életkérdés megoldása, míg az öngyilkosság úgyszólván a szemeink előtt lebeg minden nehezebb kérdésnél. Sőt tovább megyek. Nem valószínű-e, hogy némelyek (különösen a fiatalok) minden ok nélkül követnek el öngyilkosságot, tisztán csak utánzás ösztönből, mintegy öntudatlanul? — Vajjon nem volna-e jó, ha a hírlapok az öngyilkosságokat nem közölnék? — Azért a statisztikai hivatalok az öngyilkosságok statisztikáját figyelemmel kísérhetnék tovább is, és talán észrevennék, hogy az öngyilkosok száma mégis apad, habár csak egy kis törtszámmal.

DR. TURNOWSKY MÓR.

(24.) *A bor cserésava* különbözik a gubacsokétól, de mivel még kevésse van tanulmányozva, nem voltam eddig képes felvilágosítást szerezni a következőkről:

Mi a chemiai képlete? — Meg van-e állapítva, hogy felmangánsavas kálium ugyanazon viszony szerint oxidálja mint a gubacs-csersavat? — Zselatinnal ugyanazon súlyviszonyok szerint csapódik-e le egyenlő körülmények közt az egyik mint a másik csersav? L. F.

(25.) *A francziák timsót* alkalmaznak a *pezséggyártáshoz*, hogy az üvegekben foglalt zselatin-csersav-csapadék ne tapadjon annyira a falakhoz, mely hatás a timsó cserző tulajdonságainak felel meg. A timsó ellen azonban azt a kifogást tették, hogy a kálisók rossz befolyással vannak az emberi idegrendszerre. Nem lehetne a timsót tiszta kénsavas alumíniummal pótolni? — Nem lehetne-e chrómszulfátot alkalmazni, melynek cserző hatása még 20-szor nagyobb, és így csekély mennyiségénél fogva a szervezetre talán nem hatna? (A közönséges timsóból rendszeren 0.002%-ot alkalmaznak, chrómszulfátból talán már 0.0001% elegendő volna. L. F.

(26.) F. é. február hó 15-ikén este 9 órakor, a meteorológiai észleletek felvétele alkalmával a szúrás hőmérő — 0.8, a nedves pedig csak — 0.2 fokot mutatott. Mi lehet a magyarázata e különös eltérésnek?

Megjegyzem, hogy a mousselin-szövetet az észlelet előtt másfél órával magam nedvesítettem meg, körülbelül 8 C. fokú vízzel, továbbá, hogy 9 órakor szélszend uralkodott és az ég teljesen derült volt, de alig negyed óra mulva egészen beborult.

Tévedést gondolva ez eltérésben, 9—10-ig negyedóránként ismételtén megnéztem a hőmérőket, de ez idő alatt változatlanul maradtak. Mesterséges szelet idézve elő, a nedvesített hőmérő — 0.4 fokra szállott alá, de a szél megszüntetésével ismét — 0.2-re emelkedett. P. Gv.

(27.) Pezsgőt ötvén a felül széles, alul keskeny pezsgős pohárba: a szénsav-gyöngyök mindenkor a folyadék legmélyebb pontjáról emelkednek fel a legtömesebben. Vajjon miért szabadul fel a szénsav éppen a legmélyebb helyen, és a gyöngyözés miért nem indul meg a magasabb rétegben?

P. K.

(28.) Minthogy az »Anatherin-szájvizet« mint a fogakra igen üdvös gyógyszerrel oly sokan dicsérik és használják, és mivel e szer nagy drágaságánál fogva különösen szerényebb viszonyok között élő családok jövedelmének nem megvetendő részét nyeli el, azt a kérdést bátorodom a t. szaktudósokhoz intézni, vajjon ismeretes-e a valódi Popp-féle Anatherin-szájvíznek tökéletes analízise, illetve készítmódja? — és ha igen, miből áll és hogy készül?

K—V.

(29.) Az árnyékszékének vasgáliczczal kellőképp deszinficiált tartalmát lehet-e kertekben trágyának alkalmazni? Ha ez az egészség-rendőri szabályokkal ellenkezik, mivel kell még a teljes dezinficiálást végezni? Ha a dezinficiálás ottatlan megszel történi, nem lesz-e az árnyékszék tartalma alkalmatlan a trágyázásra?

D. L.

(30.) A mi köznépünk a szegedi tanyákon azt hiszi, hogy a zombékok a kaszálokon a földi giliszták működéséből szár-

maznak, olyformán, hogy vizes semlyékeken tavaszkor, midőn a talajvíz nálunk magasabban áll, kis halmocskákat túrnak, melyek később begyepesedve, a zombékokat alkotják. — Az így képződött egyenetlen felület a kaszálást megnehezíti s a rétet is elrontja; e miatt nagy is a harag a »csunya féregre«.

Tétetett-e e részben megfigyelés, s jelsül D a r w i n felemlíti-e ezt a giliszták működéséről szóló művében? DR. B. GY.

(31.) Vidékünkön szokásban van, hogy a kiolvasztott disznózsirt, tej, só s hagymára öntik, mondván, hogy így jobban ellentáll az avasodásnak. Kérem, hogy mi-féle kémiai hatást idézhetne elé a tej avasodás meggátolásában?

V. A.

(32.) A kloakásoknál szükséges-e minden egyes petének külön megtermékenyítése, hogy a petéből állat fejlődhesen, s lehetséges-e, hogy egyszeri párosodás alkalmával valamennyi megtermékenyüljön?

V. A.

(33.) Mivel lehetne a megsárgult zongora-billentyűknek természetes fehér színüket visszaadni?

V. FLÓRA.

(34.) Mivel lehetne az evőeszköz (villa és kés) kifényesíteni, hogy szép új fényök legyen?

V. FLÓRA.

(35.) Igen lekötelezne az a tagtársam, ki az új rózsafajok előállításának módjával megismertetne.

B. J.

FELELETEK.

(58. 1884.) Ujabb időben Pichi (Nuovo Giorn. Bot. Ital. XVI. 1884. 3. füz. 262—281. l.) tett behatóbb kutatásokat a Beta vulgaris var. saccharifera fejlődésének különböző stádiumaiban fellépő cukor mennyisége iránt. Vizsgálatainak eredménye következőkben foglalható össze: Fejlődésének első stádiumában, mielőtt tehát még a másodlagos edénynyalábok kiképződnének, cukor, még pedig szőlőcukor pusztán a központi hengeres szövettömegben található; a kéregszövet sejtjei kizárólag keményítővel telvék. Később, midőn az elsődleges kéregszövet már elhalt, szőlőcukor valamennyi edényben található, nádcukor és dextrin pedig az egész alapszövetben, sőt még a cambiumban is; később a szőlőcukor és dextrin mindinkább csökken és helyébe mindenütt nádcukor lép. A teljes kifejlődéséhez közel álló répában végre a szőlőcukornak csak nyomaira akadhatni, a nádcukor pedig az egész szövettet, még az edénynyalábok szöveteit is kitölti. — Pichi vizsgálatainak ezen eredményeiből világosan kitetszik, hogy a cukorképződés a cukorrépában már igen korán (midőn a répa teste körülbelül még alig érte el az 1—3 cm. vastagságot) veszi kezdetét, és hogy a répa fejlődésével és növekedésével teljes párhuzamban halad. A cukortartalom tehát ezek szerint egyenes

arányban lévén a répa fejlettségével, nagyságával, önként következtethetni mint a cukortartalom nagyobbodásának, mind a cukorképződés gyorsításának módjára. — A praxisban Pichi mikrochemiai vizsgálatokat ajánl a Trommer-féle cukorpróbával a czélből, hogy meg lehessen állapítani az időpontot, a midőn a cukorképződés a legmagasabb fokát érte el.

DR. F. N.

(7.) A gazdasági szakirodalomban valamint a Királyhágón inneni rész gyakorlati gazdáinak között a *Bos taurus* állatfajra a következő elnevezések használatnak leginkább: a »*Bos*« állatnem megjelölése *tulok*; a »*Bos taurus*« állatfajnak megjelölésére *szarvasmarha*, *házi tulok* vagy *szelid tulok*.

A *B. taurus*-nak, valamint a *Bos* állatnem nálunk előforduló másik speciesének, e *B. bubalus*-nak (bivalynak) himnemű egyéne (tekintet nélkül a korra) *bika* (szarvasmarhánál csak így, a *B. babulus*-nál pedig *bivaly-bika*), nőnemű egyéne (az első ellésig) *üsző* és *bivalyüsző*, az első ellés után *tehén* és *bivalytehén*; az ivarától megfosztott himnemű egyén (amíg járomba kerül) *tinó* és *bivalytinó*, ugyanaz (járomba fogva) *ökör* és *bivalyökör* nevet visel.

Közhasználatra ezeknek az elnevezéseknek általános elterjedése óhajtható leginkább.

Ünő elnevezés a mezőgazdaság terén nem használtatik. Ezt a szót csak a vadászok használják. (Szarvas-ünő, őz-ünő).

R. Gy.

(9.) A »*Zea Mays*«-nak magyar »tengeri« elnevezése a leghelyesebb; megjelöli, hogy e növény a tengeren túlról való. E növényt »törökbuza« néven a legtöbb nemzet ismeri (angolul *turkeycorn*, svédül *turkiskt korn*, dánul *tyrkisk korn*, németül *türkischer Weizen*, francziául *blé de turquiestb.*), s ezen elnevezésből tévesen azt következtették, hogy a törökök útján került és keleti Európából terjedt el. Ennél a nézetnél elfogadhatóbb *Heymius*, *Gotthingen* és *Dumeril* állítása, mely szerint a törökbuza elnevezés onnan ered, hogy a tengeri csó, a takaró levelekből aláomló bibeszárakkal török süvegre emlékeztet. A »*kukoricza*« elnevezés szintén igen elterjedt és *Dr. Rodiczky Jenő*, szerint török formára vall, míg *Katona* azt állítja, hogy a guanahani szigetbeliek hívták így a tengerit. A »*málé*« elnevezés eredetéről *Diószegei* és *Fazekas* ezeket írják: »A tengeri málé Magyarországon kétségkívül a törökök által jött a Málé szigetéről (Ins. *Maldivae* v. *Maledivae*) s onnan vehette málé elnevezését.« *Dr. Rodiczky* szerint a *málé* szó keleti származású, és zsidó, szíriai és chaldai nyelven *böseget*, *teljességet* jelent, a mi eléggé találó a tengerire nézve. A takarmányul vetett sűrű kukoricza »*csalamádé*« elnevezését az akadémiai szótár a *csaduj* (*csáté*) = sásos termény és *málé* = tengeri alkatrészek összetételéből, a *csadajmáléból* származtatja, a miből aztán hangátvitessel *csalamádé* lett.

A tengeri elnevezéseiről különben bővebb tudomást szerezhető *Dr. Rodiczky Jenő*-nek »Tanulmányok a tengeriről« című érdekes művéből, mely 1884-ben Magyar-Óvárott jelent meg. R. Gy.

(11.) A felsorolt meteorológiai műveken kívül még egy jelent meg a magyar irodalomban:

Kisszántói *Pethe Ferencz*, Időprófeta vagy időváltozást jövendölő pókok. Pest, 1816. Második kiadás Pest, 1817. 8° I kötet. R. Gy.

(15.) A. J. úrnak a Közölny mult számában olvasott kérdése alkalmat ad arra, hogy a gyomorba jutott idegen testek érdekes sorsáról egyetmást elmondjak. Az embert illetőleg rendszeren csak gyermekek és elmekórosak gyomrában találunk idegen testeket, mert józan ember nem él patkószeggel. Azonkívül vagy véletlenül vagy esztelen fogadás útján jönnek létre azok a kuriózus esetek, melyek a sebészi irodalomban oly nagy számmal olvashatók. *Fournier* egy elmekóros gyomrában, boncolásakor, a következőket találta: Egy 19" hosszú és 1/2" széles hordódongadarabot,

22 kisebb fadarabot, egy 5" hosszú fakanalat, 3 plékkanalat, egy 70 grammos vadarabot, azonkívül szögeket és kapcsokat. — Ez idegen testeknek háromféle sorsuk lehet: 1. kiürülhetnek a szájon, vagy a végében át; 2. megmaradhatnak hosszú időn, talán egész életen át a bélcsatornában, szűkebb, nehezen átjárható helyein fennakadva; 3. végre áttörhet az idegen test a bélfalon keresztül a hasüregbe, vagy, a hasfalat is átfúrva, a szabadba kerülhet. — Az első eset természetesen a legkedvezőbb. — Ha az idegen test különös alakjánál vagy nagyságánál fogva az emésztő csatorna bármely pontján fennakad, ott helybeli izgatás által hurutot, emésztelenséget, kifekélyesedést, hashártyagyuladást hoz létre, sőt okozója lehet a laikus közönség előtt is rettegetve ismert, majdnem feltétlenül halálos bélelzáródásnak (*Mizerere*). — A harmadik esetben, midőn az idegen test a bél falán áttör, más és más kórképpel találkozunk, ha az áttörés hirtelen, egy rohamra történik, vagy lassan-lassan, a bélfalzat huzamos ingerlése és fekélyesedése után. Első esetben a bélfal rögtöni áttörése a szintén feltétlenül halálos hashártyagyuladással jár együtt. Ha azonban a sokáig tartott gyuladással izgatás következtében a bélfal a hasfalal összenőtt oly módon, hogy az áttörés után a hasüregbe se levegő, se beltartalom nem jut, az átfúródó idegen test körül genyedés jó létre s a külső hasfalon tályog (*abscessus*) tünetei lépnek fel, mely magától felfakadva, vagy sebészi beavatkozásra megnyitva, mélyéből az idegen test kerül szemek elé. Ez a folyamat rendszeren szerencsés kimenetelű s az illető egyén felgyógyulásával jár, mire igen sok példa ismeretes. *Verdie* beszéli, hogy egy elmekóros lenyelt egy késfenő acélt; hat hó múlva a has jobb felén tályog képződött, melynek mélyéből a serész kihúzta az acélt. Ugyanaz az ember később egy vasbogrács lábát nyelte el; ez 6 hónap múlva a has balfelén genyedt ki. Harmadik próbára a jó étvágyú ember egy zsebkést evett meg, mely hátul, a veséi alatt, az ágyékcsigolyák oldalán jött ki. — Különösen nagy számmal vannak feljegyezve esetek, midőn nők öngyilkossági szándékból vagy elmezavarukban tüket nyelnek el, melyek sorsa a szakembert is bámulatba ejti. Ez apró s finom hegyes testek ugyanis a gyomor falon minden súlyos sérülés nélkül átfúródhatnak, behatolnak a hasfalakba s mögöttük a szűrés csatornája azzonnal, genyedés nélkül gyógyul be. A hasfal izomzatában pedig igen könnyen megesik, hogy a tű nem marad egy helyen, kötőszöveti tokkal rögzítve, hanem a hasizom működése, feszülése és elernyedése miatt bizonyos irányban *passiv* mozgásba jön, vándorol s hosszú időnk alatt nagy utakat téve meg,

vége egy helyen kigenyed vagy sebészig távolítottak el. Ott ó kopenhágai sebész egy és ugyanazon egyén testének legkülönbözőbb helyeiről 3 év alatt 395 *lenyelt* varrótűt távolított el. Hyrtl említi, hogy egy nő a bécsi fenytőházban öngyilkossági szándékból egész csomó tűt nyelt el, melyek a hasfal mellső részén támadt tályogból egyenként kerültek elő. A nő felgyógyult. — A mi mármost a felvetett kérdést illeti, A. J. úr bizonyára könnyen átérti az egész procedurát. A kappan egyidőben lenyelte a szeget, mely a gyomorba jutva, a gyomornak legelső összehúzódása alkalmával a vastag, húsos falba fűrődött bele. Hashártyáját bizonyára nem sértette s a tünetek mindössze abban állottak, hogy a szűrt csatornában a szeg körül gyuladás jött létre, kötőszöveti tok képződött körülte, mely az idegen testet oly mozdulatlanul beékelte, hogy az a gyomorfunkciót nem akadályozhatta. Az akkor még fiatal kakas néhány napig bizonyára nem evett, de a dolog oly szépen ment, hogy az étvágy teljesen megjött s a szóban levő újévnapi ebéd tanúsága szerint szép eredményre vezetett.

DUDICH ENDRE.

(18.) A légsúlymérőt *egyszerű* módon megjavítani nem lehet. Ügyes kéz, nagy fáradtság és sok körülmény gondos figyelembe vétele szükséges ehhez. Azért legczélszerűbb a nem-szakemberre nézve, hogy a megromlott barométert újjal cserélje be, vagy hozzá értékkel javíttassa ki. De a szakembernek is, ha a barométer javításához fog, fáradtságos munkára kell elkészülvennie, és arra is, hogy a cső esetleg elpattan. A kérdés első pontját illetőleg, a higany megtisztítása következőképen történik: A higanyt beleöntjük meleg, hígított salétromsavba és vagy üvegrúddal keverjük, vagy pedig hosszabb ideig jól rázogatójuk. Azután desztillált vízben többször megmossuk és itatós papírossal megszárogatójuk. A tiszta higany cseppjei szép fémfényűek és gömbölyűek, a tisztátalan cseppek ellenben szürkés hártýával vannak bevonva, és kiöntve farkuk van.

Ha a cső száraz és tiszta, következik a megtöltés. Ez többféleképen tehető: Vagy egyszerre töltjük meg és azután az egész barométert izzó szén fölött hevítjük, vagy pedig üvegtölcsérbe alkalmazott papírtölcséren részletenként (4—5 centiméterenként) öntjük bele a forró higanyt. Minden beöntött részletet borszeszlámpa fölött kell hevíteni. A borszeszlámpa nagy és sekély porcellán-edénybe állítandó, hogy a cső elpattanása esetében a higany kárba ne vesszen, de különösen azért, hogy a higany szétfutását megakadályozva, ne legyünk kénytelenek a már közönséges hőmérsékletnél is keletkező mérges higanygőzöket beszívni.

A kérdés harmadik pontja sokkal kö-

zelebből érdekel bennünket. Vidékre, a rossz csomagolás miatt, sok esetben még az új barométerek is légbuborékokkal telve érkeznek meg. Ilyenkor bizony kénytelen az ember, hacsak szobai czélokra akarja is alkalmassá tenni barométerjét, a légbuborékok kiüzéséhez hozzálátni. Az eljárás a következő: A barométert körülbelül vízszintes helyzetbe hozva, a higany a Torricelli-féle ürbe huzódik. Most a barométert egyik kezünkkel a körte fölöli részén biztosan megfogjuk és a higanyt a légbuborék alatt a fent jelzett módon hevítjük. (Jó, ha a láng a csövet, amennyire lehet, köröskörül éri.) Hevítés közben másik kezünkkel a csövet a légbuborék fölötti részén folytonosan ütögetjük. A megmelegített levegő fel-felé törekszik, a higany pedig az ütögetés miatt leszáll. Így üzzük ki lassanként a légbuborékokat. De hogy minden ovantosság és elővigyázat mellett is könnyen elpattan a cső, különösen ha egy kissé vastagfalú, arról már én is mesélhetnék. Különbözön közönséges szobabarométernél elégséges, ha a levegőt a fordítva tartott barométerből mechanikai úton, a csőre való ütögetéssel rázzuk ki. BÉKEV IGNÁCZ.

(—) A Könyvkiadó Vállalat új (1884—1886) ciklusában sajtó alatt vannak a következő könyvilletmények, ú. m.: Guillemin »A mágnesség és elektromosság« 577 rajzzal és 17 táblával, a melyek közül kettő színezett. E munka több mint 50 iv terjedelmű, s jó részében ki van nyomtatva; reméljük, hogy rövid időn aláíróink kezében leszen. Sajtó alatt van továbbá Lóczy Lajos »Kína és népe« című nagyobb műve, a melynek első kötetét remélhetőleg ez év végére szétküldhetjük. E munkát is számos eredeti rajz, térkép és műmelléklet díszíti. Herman Ottó »A magyar halászat könyve« című gazdagon illusztrált dolgozata most rendeztetik a sajtó alá.

Aláíróink több kérdészködésére egyszermind meg kell jegyeznünk, hogy ily tetelesen illusztrált munkák sajtó alá rendezése, a rajzok, metszetek, lithografiák készíttetése roppant sok időbe és fáradságba kerül; ezenkívül még a ciklus megindítása rendszerint elrabol egy fél évet. Mindamelllett igyekezetünk arra irányul, hogy a ciklus könyvilletményei a kellő időre aláíróink kezében legyenek; a mire alapos reményt nyújt az a körülmény, hogy a ciklus minden könyvilletménye eleven munkába van véve, s jó része készen van.

A lefolyt 1881—1883. évi, negyedik ciklus öt kötet könyvilletménye, ú. m.: Czóglér »A fizika története életrajzokban« két kötet, 23 arczképpel, Emery »A nővények élete« 432 rajzzal és Darwin »Az ember származása« két kötet, 78 rajzzal, együttesen megrendelhető 18 frtért, fűzve 15 frtért.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.